

KAMU HUKUKU/PUBLIC LAW

Araştırma Makalesi / Research Article

Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m.278)*

The Crime of Failure to Report Crime (TPC art.278)

Enver KAŞLI**

ÖZ

Suçu bildirmeme suçu, işlenmekte olan veya işlendikten sonra neticelerini sınırlandırma olanağı bulunan suçtan haberdar olan kişilerin yetkili makamlara ihbarda bulunma yükümlülüğüne aykırılığı cezalandırmaktadır. Suçu bildirmeme suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m.278'de "adliye karşı suçlar" arasında düzenlenmektedir. Suçu bildirmeme suçuyla korunan hukuki yararı açıklayan görüşler arasında toplumsal dayanışmanın sağlanması görüşü öne çıkmaktadır. Bu suç, gerçek ihmali suçtur ve soyut tehlike suçudur. Suç, özgü bir suç olmadığı için herkes fail olabilir. Ancak suç ortaklarının ve suç mağdurunun fail olmasıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Suçu bildirmeme suçu, kasten işlenmektedir. Suçla ilgili düzenleme yürürlüğe girdikten sonra önce 2012 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, daha sonra kanuna eklenen fıkrayla tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından şahsi cezasızlık hali düzenlenmiştir. Suçla ilgili muhakeme hukukunda 2016 yılında yapılan kanun değişikliğiyle bu suç önödeme kapsamına alınmış, 2019 yılında yapılan kanun değişikliğiyle ise basit yargılama usulünün uygulanması mümkün hale gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suçu bildirmeme suçu, suç ihbarı, ihbar yükümlülüğü, suç ihbarı, şüpheli işlem.

ABSTRACT

The crime of failure to report crime punishes the violation of the obligation of those who are aware of a crime that is being committed or who have the opportunity to limit its consequences after it is committed, to notify the competent authorities. The crime of not reporting the crime is regulated among the "crimes against the justice" in article 278 of the Turkish Penal Code(TPC). Among the views explaining the legal benefit protected by the crime of failure to report crime, the view of ensuring social solidarity stands out. This crime is a crime of real negligence and abstract danger. Since the crime is not a specific crime, anyone can be the perpetrator. However, there are different opinions about the accomplices and the crime victim being the perpetrators. The crime of failure to report crime is committed intentionally. After the crime-related regulation came into force, it was annulled

* Makale gönderim tarihi: 19.04.2024. Makale kabul tarihi: 15.10.2024. Enver Kaşlı, "Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m.278)", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 2024, s. 89-114, DOI: <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2024.11.2.6>.

** Dr., Ankara Emniyet Müdürlüğü, kaslienver@gmail.com, [0000-0001-7738-1233](https://orcid.org/0000-0001-7738-1233).

Çatışma Beyanı: Yazar/lar herhangi bir çatışma beyanı bildirmemiştir.

by the Constitutional Court in 2012, and with the paragraph added to the law after the annulment decision, a state of personal impunity was regulated for those who may refrain from testifying. With the change in the criminal procedure law made in 2016, this crime was included in the scope of prepayment, and with the change in the law made in 2019, it became possible to apply the simple trial procedure.

Keywords: Failure to report crime, reporting crime, obligation to report, crime reporting, suspicious transaction.

Giriş

Devletin temel görevlerinden birisi suç işlenmesini önlemek ve işlenmiş suçların faillerini yakalayıp cezalandırarak kamu düzenini korumaktır. Devletten kamu düzenini korumasını istemek bir hak olduğu gibi işlenen suçları devlete bildirmek de bir yükümlülüktür.¹ Suçu bildirme yükümlülüğü, istisnai bir yükümlülük gibi görünse de kamu görevlileri ve sağlık mensupları da dâhil olmak üzere birçok mevzuatta suçla ilgili ihbarın mecburi olduğu görülmektedir. Toplumun genelini ilgilendiren bildirim yükümlülüğü suçu bildirmeme suçu başlığında yer almaktadır. Suçu bildirmeme suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu(TCK) İkinci Kitap Dördüncü Kısım m.278'de², “adliyeye karşı suçlar” arasında düzenlenmektedir. Suçu bildirmeme suçunun temelinde, suçun tarafı olmayan ancak suçtan haberdar olan kişilerin yetkili makamlara ihbarda bulunma yükümlülüğüne aykırılığı bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında suçu bildirme, suç ihbarını da kapsamaktadır, hatta bildirim yükümlülüğü yerine ihbar yükümlülüğü de kullanılmaktadır.³ Nitekim sözlükte ihbar kelimesi tanımlanırken bildirme, bildirim, haber verme, suçlu kabul edilen bir kişiyi veya suç zannedilen bir olayı gizlice yetkili makama bildirme, ele verme olarak tarif edilmektedir.⁴

1 Mahmut Koca, “Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2012, s. 114; İsa Döner, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m.278)”, *AÜEHFD*, Cilt 9, Sayı 3-4, 2005, s. 64

2 “(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır”.

3 Selahattin Kolcu, *TCK'da Suçu Bildirmeme Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s. 52.

4 Türk Dil Kurumu, “İhbar”, *Güncel Türkçe Sözlük*, (Erişim 2 Ocak 2024).

Ceza hukuku, işlenmekte olan veya işlenmiş olsa bile sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyi bir yükümlülük olarak düzenlemektedir. Bu yükümlülüğe uygun davranılmaması halinde ise kanunda düzenlenen cezanın uygulanması öngörülmektedir. Dolayısıyla suçu bildirmeme suçunda yer alan düzenleme ihbar hakkı yerine ihbar yükümlülüğünü düzenlemektedir.⁵ İhbar yükümlülüğüyle ilgili olarak ülkelerin hukuk düzeninde veya zaman içinde değişimler yaşanabilmektedir.⁶ Mesela Almanya’da ağır bir suçun planlandığını bilmesine rağmen durumu yetkili mercilere bildirmemek, Fransa’da terör olayları gibi belirli ağır suçları bildirmemek, Polonya’da, Finlandiya’da ve İtalya’da bazı katalog suçları bildirmemek suçu bildirmeme suçu kapsamında düzenlenmiştir.⁷ Mülga 765 sayılı TCK’da bildirim yükümlülüğüyle ilgili olarak bazı düzenlemelerde (m.151, 235, 530 vb.) bildirim yükümlülüğüne yer verilirken, 5237 sayılı TCK m.278’dekine benzer bir suç yer almamaktaydı.⁸

I. Suçla Korunan Hukuki Değer

İşlenen bir suçun yetkili makamlara bildirilmesi, kamu düzeninin devamı ve adliyenin işleyişi açısından büyük önem taşımaktadır. İşlenen bir suçtan haberi olan kişinin, bu durumu soruşturma yapmaya yetkili makamlara bildirmesi suçla ilgili soruşturma işlemlerinin başlamasını sağlamaktadır. Olaya el koyan yetkili makamlar, suçun failini yakalayarak, mağdurlarını belirleyerek ve delillerini toplayarak adaletin gerçekleşmesini sağlamaktadır. İşlenmiş bir suçun yetkili makamlara bildirilmemesi ise tam aksine olayın karanlık sayılar arasında kalmasına neden olmakta, başta mağdurlar olmak üzere toplumda adalete olan güven duygusunun zedelenmesine neden olmaktadır.

Suçu bildirmeme suçuyla korunan hukuki yararı açıklarken doktrinde farklı görüşlerden bahsedilmektedir.⁹ İlk görüşe göre suçu bildirmeme suçu, dolaylı olarak bildirim konusu olan asıl işlenen suçun koruduğu hukuki değerlerin korunmasını sağlamaktadır.¹⁰ İkinci fikre göre bu suçun amacı suç işlenmesini

5 Yener Ünver, *İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Birlikçilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma Suçları*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 288.

6 İhbar yükümlülüğüne dair tarihi gelişim için bkz. Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku’nda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 42-43.

7 Ünver, s. 294-296; Göksu Işık, “Hukuki Güvenlik İlkesi Bağlamında Suçu Bildirmeme Suçu”, *Beypkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 6, 2017, s. 173.

8 Hasan Gerçekker, *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 2489; Işık, s. 164.

9 Mustafa Ruhan Erdem, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 80, 2009, s. 106; Ünver, s. 283.

10 Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 1401; Erdem, s. 107.

önlemektir.¹¹ İşlenen bir suçla ilgili olarak suçtan haberi olan kişilerin yetkili makamlara ihbarda bulunmaya mecbur olması, suç işleyen kişilerin yakalanmasını sağlayabileceği için suç işleme düşüncesi olan faillerin bu düşünceyi gerçekleştirmekten vazgeçirebileceğinden suçun önlenmesi bu suçla korunan hukuki değerler arasında sayılmaktadır.¹² İşlenen suçun yetkili makamlara ihbar edilmesi henüz işlenen bir suçun daha ağır zararlara neden olmasını engelleyerek de önleme sağlayabilmektedir. Üçüncü görüşe göre ise bu suç, kişiler arasındaki dayanışmayı sağlamaktadır.¹³ Zira kişinin, başka birinin mağduriyetiyle ilgili olarak yetkili makamlara bildirimde bulunması toplumsal dayanışmanın bir gereği olarak kabul edilirse adliyenin de işlenen suça el koyması kolaylaşmaktadır. Son olarak dördüncü görüşe göre ise bu suç, adil yargılanma hakkını korumaktadır.¹⁴

Suçu bildirmeme suçuyla korunan hukuki değeri açıklayan görüşler birlikte değerlendirildiğinde suçü bildirmeme suçuyla birden fazla hukuki değerin korunduğu söylemek mümkün olmakla birlikte bu görüşler arasında toplumsal dayanışmanın sağlanmasının daha öne çıktığı kanaatindeyim. Zira bu suçun, dolaylı olarak bildirim konusu olan asıl işlenen suçun koruduğu hukuki değerin korunmasına öncelik verilmiş olsaydı ihbara konu olayın niteliğine göre suçü bildirmeme suçuna verilecek cezanın da ciddi anlamda değişmesi gerekirdi. Kanundaki düzenlemede ise ihbarda bulunulmayan suçun niteliğine göre ceza artırılması nitelikli bir hal olarak sayılmamakta mağdurun yaşına, engellilik ve hamilelik durumuna göre suçun nitelikli hali düzenlenmektedir. Ayrıca zaman içinde yeni suçlar ortaya çıkabileceği için suçla korunan hukuki değerin sınırlandırılması mümkün olmadığı için eleştiriye açıktır.¹⁵ Suçu bildirmeme suçuyla, suçun önlenmesine öncelik verilseydi olaydan haberdar olan kişiyi sadece bildirim yükümlülüğüyle sınırlı tutmak yerine faili yakalama, olaya müdahale eden kolluğa yardım etme, meşru savunmada bulunma gibi başka yükümlülükler de getirilebilirdi. Ancak üçüncü kişi lehine olarak Ceza Muhakemesi Kanunu m.90'da yer alan yakalama tedbiri ve TCK m. 25'de düzenlenen meşru savunma hakkı bir zorunluluk olarak düzenlenmemiştir. Bununla birlikte suçü önleme ve suçluyu cezalandırma açısından bakıldığında ise suçü önleme daha ön plandadır. Zira bu suç ile suç işleyenlerin cezalandırılması is-

11 Çetin Arslan, Bahattin Azizağaoğlu, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Asil Yayınları, Ankara, 2004, s. 1117.

12 Ümit Kocasakal, *Türk Ceza Kanunu'nda Suçu Bildirmeme Suçları*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 33-34.

13 Döner, s. 64.

14 Ünver, s. 283.

15 Ünver, s. 284.

tenmiş olsaydı işlenmiş-tamamlanmış suçların da ihbar bildirim yükümlülüğü içinde olması gerekirdi. Cezalandırma fonksiyonu bakımından işlenmekte olan veya tamamlanmış suçlar açısından herhangi bir ayırım yapılmasına gerek yoktu. Kanunda ise sadece işlenmekte olan veya neticelerin sınırlandırılabilir suçların bildirilmesi istenmektedir. Ayrıca asıl suçun mağdurlarının kendilerini savunmayacak durumda olması nedeniyle cezanın artırılmasının öngörülmesi de önleme amacının önde olduğunu göstermektedir. Katıldığım görüşe göre suçu bildirmeme suçuyla, işlenen veya işlenmiş olsa bile sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirme, bir yükümlülük olarak düzenlenerek diğer kişilerin suça karşı tepkisiz kalmasının engellenmesi toplumsal dayanışmayı korumaya çalışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında da bu suçun, adliye karşı suçlar yerine tıpkı suç işlemeye tahrik, suçu ve suçluyu övme gibi topluma karşı suçlar içinde yer alması daha uygun olurdu.

II. Suçun Maddi Unsurları

Devletin suçla etkin mücadele edebilmesi için suç oluşturan olayların yetkili makamlara bildirilmesi büyük önem taşımaktadır. Suçu bildirmeme suçu, bireylerin devletin suçla mücadelesine bildirim yükümlülüğü getirerek aktif katılımını beklemektedir.¹⁶ Türk Ceza Kanununda suçu bildirmeme hareketiyle işlenebilecek üç farklı suç(m.278, m.279 ve m.280) bulunmaktadır. TCK m.278’de tanımlanan suçu bildirmeme suçu genel nitelikli suçu bildirmeme suçudur.¹⁷ Bu suçta, suç türü ve faili açısından herhangi bir sınırlama olmadığı için diğer iki suça kıyasla genel niteliktedir.

Suçtu bildirmeme suçu, serbest hareketli¹⁸ ve gerçek ihmali suçtur.¹⁹ İhmali suçlarda ihmali, hukuk düzeni tarafından yapılması emredilen fiillerin yapılmamasıdır. Başka bir ifadeyle ihmalde kişi yapmak zorunda olduğu bir hareketi yapmamaktadır. İhmali suçlarda fail, kendi yükümlülüğüne uygun hareket etmeyerek pasif davranışla ceza kanunlarını ihlal etmektedir.

Suçtu bildirmeme suçunun kesintisiz suç niteliği vardır. Bildirim yükümlülüğü, suç işlendiğinden haberdar olunması anından başlayıp yetkili makamların haberdar olmasına kadar devam etmektedir.²⁰ Bir görüşe göre suçu

16 Ünver, s. 288.

17 Zeki Hafızoğulları, Bülent Hayri Acar, “Suçu Bildirmeme Suçları”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2016, s. 180; Kolcu, s. 56.

18 Ünver, s. 291.

19 Erdem, s. 108; Tezcan vd., s. 1402.

20 İzzet Özgenç, “İcrai Suça İhmali Davranışla İştirak: Anayasa Mahkemesi’nin Bir Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1-2, 2014, s. 4-5, (İcrai).

bildirmeme suçu, somut tehlike suçudur.²¹ Ancak katıldığım başka bir görüşe ise suçu bildirmeme suçu, soyut tehlike suçudur. Suçun tipik fiil unsurunun gerçekleşmesi için bildirmeme eylemi yeterli olduğundan bu suç, soyut tehlike suçudur.²²

Suçu bildirmeme suçuyla alakalı olarak bir olayı değerlendirirken failin, işlenen suçu önlemeye garantör olmaması gerekmektedir. Fail, işlenen suçu önlemekle görevliyse cezai sorumluluğu suçu bildirmeme suçu yerine asıl işlenen suçu ihmali hareketle işlemek fiiline göre belirlenecektir.²³

A. Fail

Suçu bildirmeme suçu, özgü bir suç olmadığı için herkes bu suçun faili olabilir.²⁴ Bu noktada özellikle TCK m.279’da düzenlenen kamu görevlisinin suçu bildirmemesi ve TCK m.280’de düzenlenen sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçları, suçu bildirmeme suçu bakımından kamu görevlilerinin ve sağlık mesleği mensuplarının fail olmasını engellemediğini belirtmek gerekir.²⁵ Suçu bildirmeme suçu, işlenmekte olan veya işlenmiş olsa bile sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmemeyi cezalandırmaktadır. TCK m.279 ve TCK m.280’de ise hem işlenmiş bir suçun bildiriminden hem de bu suçun görevle bağlantılı olarak öğrenilmesi gerektiğinden bu suçların düzenleme konuları birbirinden farklıdır.²⁶

İşlenen suçun failinin, suçu bildirmeme suçunun faili olması mümkün değildir.²⁷ Suç failinin suçla alakalı olarak yetkili makamlara bildirimde bulunması bazı suçlar açısından cezayı ortadan kaldıran veya hafifleten bir sebep olarak etkin pişmanlık başlığıyla düzenlenmiş olsa da ceza hukukundaki temel kural, hiç kimsenin kendini veya yakınlarını suçlamaya zorlanamaması(*nemo tenetur*) ilkesidir. Bu ilke, Anayasa m.38/5’te “Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz” olarak düzenlenmektedir.

Kanun metninde suçun mağduru, suçtan zarar göreni, tanığı ve/veya suça iştirak edenlerin bu suçun faili olamayacağına (veya bu kişilerin cezalandırılmayacağına) dair açık bir düzenleme bulunmadığı için bu kişilerin de suçu bil-

21 Erdem, s. 108; Tezcan vd., s. 1402.

22 Ünver, s. 310; Gerçekler, s. 2490; İbrahim Şahbaz, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 3176.

23 Erdem, “*Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)*”, 108.

24 Ünver, s. 291; Tezcan s. 1402; Gerçekler, s. 2490; Hafızoğulları, Acar, s. 185; Özgenç, İcrai, s. 4.

25 Tezcan vd., s. 1403, Aksi görüş için bkz. Döner, s. 71.

26 Erdem, s. 291.

27 Erdem, s. 10; Ünver, s. 285.

dirmeme suçunun faili olabileceği öne sürülmektedir.²⁸ Yargıtay uygulamasında benimsenen başka bir görüşe göre ise asıl suçun faili veya suç ortakları, bu suçun faili olamaz.²⁹ Anayasa m.38/5'te yer alan hüküm bu suç açısından doğrudan uygulanabilir niteliktedir, özel bir cezasızlık nedeni düzenlenmesi zorunlu değildir.³⁰ Yine asıl suçun mağduru; suç başka kişilerin, toplumun veya devletin hukuki yararına değilse bu suçun faili olamaz.³¹ Bu görüşü destekleyen başka bir hukuki gerekçe ise bazı suçlarda soruşturma başlamadan önce yetkili makamlara yapılan bildirimlerin etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilmesidir. Eğer suçu bildirme bu kişiler açısından bir yükümlülük olsaydı etkin pişmanlık kapsamında cezalarının hafifletilmesi veya kaldırılmasına gerek olmazdı. Bununla birlikte kanun metni lafzi ve tarihi yorum metoduyla incelendiğinde; Anayasa Mahkemesinin TCK m.278 ile ilgili iptal kararında kanun ilk halinde Anayasa m.38/5'in ceza sorumluluğunu kaldırmak için doğrudan uygulanabilir bir hüküm olarak görülmediği için son fıkrayla şahsi cezasızlık sebebinin eklendiği dikkate alındığında suçun mağduru, suçtan zarar göreni, tanığı ve/veya suça iştirak edenlerin bu suçun faili olamayacağına dair açık bir düzenleme bulunmadığı sürece ceza sorumluluğunun devam ettiği değerlendirilmektedir.

İhmali bir davranışla işlenen suçu bildirmeme suçunda bahsedilen kişilerin fail olabilmesi, basit bir suç için bile suçun mağduruna, suçtan zarar görenine, tanığına ihbar yükümlülüğü yüklenerek adeta sonu belirsiz bir insan zincirini ceza tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Hatta örneğin takibi şikayete bağlı asıl suç şikayet olmaksızın muhakeme edilememesine rağmen, bu suçtan haberdar olup yetkili makamlara bildirmeyenler ikinci suçun faili olması gerekir.³²

28 Ünver, s. 286-288.

29 Yargıtay 14. Ceza Dairesi. 2013/988 E. 2014/11586 K., 23.10.2014'de "Sanık ... hakkında kamu görevlisinin suçu bildirmeme suçundan kurulan hükmün incelenmesinde ise; Köy muhtarı olan ve... ile ... tarafından zorla kaçırıldığını bildiği mağdureyi evine almak suretiyle işlenen kişi hürriyetinden yoksun kılma suçuna yardım eden olarak katılan sanığın bu durumu ayrıca yetkili makamlara bildirmemesinin beklenemeyeceği, bu nedenle atılı suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi, kanuna aykırı,...) denilmektedir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2015/6672 E. 2016/372 K., 21.01.2016'da "Sanığın,... ile birlikte gerçekleştirdiği uyuşturucu ticareti suçundan haklarında soruşturma yapıldığı sırada ...'nun kendisini ... olarak tanıtp kimlik bilgilerini verdiğini bildiği halde bunu soruşturma ve kovuşturma yapan makamlara bildirmemesi nedeniyle bu şekilde kamu davasının açıldığı olayda, suçu birlikte işlediği kişinin gerçek kimliğini bildirmemesinin savunma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve suçu bildirmeme suçunun yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden sanığın yüklenen suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi, ... kanuna aykırı..." denilmektedir.

30 Hafizoğulları, Acar, s. 194

31 Tezcan vd., s. 1403.

32 Ünver, s. 293; Bildirim yükümlülüğünün takibi şikayete bağlı suçları kapsamadığı da öne sürülmektedir. Bkz. Döner, s. 78-79.

Suçun failiyle ilgili belirtilmesi gereken diğer bir nokta failin suçu önleme yükümlülüğü altında olmaması gerektiğidir. Fail, suçu önleme konusunda garantör konumundaysa ceza sorumluluğu suçu bildirmeme suçu yerine işlenmesine engel olmadığı suçu ihmali hareketle işlemek fiiline göre belirlenecektir.³³ Başka bir görüşe göre ise icrai davranışla işlenen suça ihmali davranışla müşterek fail sıfatıyla iştirak etmek mümkün olmadığı³⁴ için bu suçun ihmali bir davranışla işlenebilmesi ayrı bir suç değilse yardım eden sıfatıyla sorumlu olacaktır.³⁵ Bu durum kanunda “suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır” denilerek düzenlenmektedir.

B. Fail

1. İşlenmekte Olan Bir Suçun Olması veya İşlenmiş Olmakla Birlikte Neticelerini Sınırlandırma Olanağının Bulunması

Suç bildirmeme suçunun oluşması için öncelikle işlenmekte olan veya işlenmiş olsa bile neticelerini sınırlandırma olanağı bulunan bir suçun varlığı gerekmektedir. Her ne kadar kanun gerekçesinde “izlenen suç siyaseti gereğince sadece belli suçların bildirilmemesi veya sadece belli kişilerin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, suç olarak tanımlanmıştır”³⁶ denilmektedir ve suç türleri açısından herhangi bir ayırım yapılmamaktadır. Dolayısıyla bildirim yükümlülüğü bakımından suçun kasten veya taksirle işlenen bir suç olması, suçun cezasının ağırlığı, suç işleyen fail sayısı, suçun TCK’da veya özel bir kanunda düzenleniyor olması önem taşımamaktadır.³⁷ Kanun gerekçesindeki ifadelerle bakılarak kanunun uygulamasının değiştirilmesi de mümkün değildir. Kanun gerekçesinden, kanun düzenlemesinin amacını ortaya koymak veya anlaşılmayan bir ifadeyi yorumlamak amacıyla faydalanabilirse de kanun gerekçesindeki açıklamalara bağlı olarak madde metnini genişletmek veya daraltmak mümkün değildir. Dolayısıyla gerekçe yorum için elverişli iken genişletici yorum veya kıyas da kullanılamaz.³⁸ Kanun metnine göre işlenmekte olan veya işlenmiş olsa bile neticelerini sınırlandırma olanağı bulunan herhangi bir suçla ilgili olarak bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda suçu bildirmeme suçu oluşacaktır. Suçu düzenleyen kanun maddesi yürürlüğe

33 Tezcan vd., s. 1402.

34 İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 623 (Türk); Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin, Ankara, 2021, s. 459, 460.

35 Özgenç, *İcrai*, s. 6-7.

36 Gerçekler, s. 2488.

37 Tezcan vd., s. 1404-1405.

38 Ünver, s. 297.

girmeden önce yapılan tartışmalarda bildirim yükümlülüğünün kapsamının geniş olduğu, belirli suçlarla ilgili bu yükümlülüğün sınırlandırılması öne sürülmesine rağmen kanun maddesi, takibi şikayete bağlı suçları bile istisna tutmamaktadır.³⁹

Bir suçun “işlenmekte” olması suçun teşebbüs aşaması ile sona ermesi arasındaki zaman dilimini kapsamaktadır.⁴⁰ Dolayısıyla bildirim yükümlülüğü, asıl suça hazırlık hareketlerini kapsamamaktadır.⁴¹ Suça hazırlık hareketleri, ayrıca bir suç oluşturmadığı sürece, asıl suç bakımından bile cezalandırılmazken bu filleri bildirmemenin cezalandırılmış olsaydı mantığa aykırı olurdu. Asıl işlenen suçta gönüllü vazgeçme veya elverişsiz teşebbüs durumlarında da bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.⁴² Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki suçu bildirmeme suçunda her ne kadar işlenmekte olan suçun niteliğine dair herhangi bir ayırım gözetilmemişse de bu suçun uygulanmasında asıl suçun neticeli suçlar olduğu kabul edilmelidir, zira sırf hareket suçlarında bildirim yükümlülüğünün olduğunu kabul etmek birçok kişiyi cezai sorumluk altına sokmaktadır. Örneğin sosyal medyada işlenen bir hakaret suçunu gören kişiler bu suçu ihbar etmediğinde suçu bildirme yükümlülüğüne aykırı hareket ettiklerinin tartışılması gerekir. Mütemadi suçları da “işlenmekte” olan suçlar içinde değerlendirmek gerekir.⁴³ Mütemadi suçlarda suç bitmeden önce yapılacak bildirimlerin, henüz “işlenmekte” olan suçla ilgili olduğu belirtilmektedir.⁴⁴

Suçu bildirmeme suçunun oluşması için herhangi bir suçla ilgili olarak bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi gerekmektedir. Bu noktada suç ile disiplin suçu ve kabahat ayırımının önemli olduğunu belirtmek gerekir. Suçu bildirmeme suçu; disiplin suçları, haksız fiilleri veya kabahatlerle ilgili bildirim yükümlülüğü getirmemektedir.⁴⁵ Suçu bildirmeme suçu, bir tehlike suçu olduğundan dolayı asıl suçu işleyen kişinin kusurluluk durumu bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır.⁴⁶

39 Ünver, s. 290-291; Gerçekler, s. 2490; Şahbaz, s. 3174.

40 Tezcan vd., s. 1405; Kocasakal, s. 60-61.

41 Gerçekler, s. 2490.

42 Tezcan vd., s. 1405.

43 Yargıtay 14. Ceza Dairesi 2011/4048 E. K. 2012/8182., 11.9.2012’de “Sanıklar ... ve ...’in suç tarihinde 15 yaşından küçük olan kızları mağdure ...’in sanıklar ..., ... ve ... tarafından hürriyetinden yoksun bırakıldığını bildikleri halde, işlenmekte olan suçu yetkili makamlara bildirmediklerinden suçu bildirmeme suçundan mahkûmiyetlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı gerekçelerle beraatlerine karar verilmesi,... Kanuna aykırı...” denilmektedir.

44 Koca, s. 120; Kocasakal, s. 68-69.

45 Tezcan vd., s.1405; Gerçekler, s. 2490.

46 Tezcan vd., s. 1405.

Bildirim yükümlülüğüne konu fiilde hukuka aykırılık olması koşulu bulunması gerektiği, eğer işlenen fiil hukuka uygunsuzsa bildirim yükümlülüğü de olmadığı belirtilmektedir.⁴⁷ Dolayısıyla bildirim yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle şüpheli veya sanık olan kişi, asıl dosyada bulunan hukuka uygunluk sebeplerinden faydalanması gerekmektedir.

Kanunda geçen “işlenmekte olan bir suç” ifadesi, ceza muhakemesi hukukundaki suçüstü kavramına benzemektedir.⁴⁸ Suçüstü halinin kapsadığı zaman dilimi, suç bildirmeme suçundaki bildirim yükümlülüğünün geçerli olduğu zaman dilimini de kapsıyor olsa da bu iki kavramın birbiriyle herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır. Kanuna göre bildirilmesi gereken suç, sadece işlenmekte olan suç ile sınırlıdır ceza muhakemesi hukukunda benimsenen suçüstü hali ise üç farklı hali kapsamaktadır. İşlenmekte olan suç bu üç durumdan sadece bir tanesini oluşturduğundan dolayı suçüstü hali olarak kabul edilebilecek tüm durumlar işlenmekte olan suç ile aynı değildir. Başka bir ifadeyle her işlenmekte olan bir suç, suçüstüdür ancak her suçüstü, işlenmekte olan bir suç demek değildir.⁴⁹ İşlenmekte olan suç kavramını da suçüstü hali ile eşdeğer görmek ceza hukukunda geçerli kanunilik ilkesine, kıyas yasağına ve genişletici yorum yasağına aykırı olacaktır. Dolayısıyla işlenmekte olan suç kavramı yerine ceza muhakemesindeki suçüstü kavramını kullanmak hatalı olacaktır.⁵⁰

Bildirim yükümlülüğü, kanunun ikinci fıkrasında düzenlenen “işlenmiş olmakla birlikte neticelerini sınırlandırma olanağı” bulunan hallerde de geçerlidir. İkinci fıkrada yer alan bu düzenlemenin uygulanabilmesi asıl suçun netice suçu olması gerektiği değerlendirilmektedir.⁵¹ Fail tarafından suç oluşturan hareketler yapılmış olmasına rağmen bildirim yükümlülüğü sayesinde neticenin ağırlaşmasını önlemek ve failin suçtan elde ettiği faydayı önlemek mümkündür.⁵² Bir suç işlendikten sonra neticenin önlenebileceği zaman dilimi, bir suçun işlenme anını belirlemeye göre daha belirsizdir ve olayın koşullarına göre bu zaman dilimi değişebilmektedir. Neticelerin halen sınırlandırılabilir olması koşulu, neticelerin kısmen veya tamamen sınırlandırılabilir olması ayrımı için açık bir hüküm taşımadığından dolayı kısmen olsa bile neticelerin halen sınırlandırılabilir olduğu hallerde yapılan bildirimlerin suç oluşturmayaacağı değerlendirilmektedir.⁵³

47 Erdem, s. 111-112; Tezcan vd., s. 1405.

48 Döner, s. 73.

49 Şahbaz, s. 3174.

50 Ünver, s. 292.

51 Tezcan vd., s. 1406.

52 Döner, s. 75.

53 Ünver, s. 299.

Kanunun ikinci fıkrasında geçen “netice” kavramından ne anlaşılması gerektiğini de incelemek gerekir. Kanun gerekçesinde verilen örneğe göre “icrası tamamlanmış olan bir hırsızlık sonucunda elde edilmiş olan malların bir depoda saklandığının bilinmesine rağmen, durumdan yetkili makamların haberdar edilmemesi, bu suçu oluşturacaktır”.⁵⁴ Dolayısıyla maddenin bu fıkrasındaki netice kavramını, ceza hukukunda benimsenen suç tipinde ortaya çıkan teorik(tipik) netice yerine olayın koşullarına göre zararın önüne geçilebilecek durumları kapsayacak şekilde daha geniş anlamda kullanıldığını kabul etmek gerekir.⁵⁵ Başka bir görüşe ise kanun gerekçesinde verilen bu örnek, suç işlenip neticelerin sınırlandırma imkanı kalmadığı için madde metnine uygun değildir, kanun metninde geçen netice ifadesi sadece tipik neticeyle sınırlıdır.⁵⁶

2. Failin Suçla İlgili Bilgi Sahibi Olması

Bildirim yükümlülüğünün özünde failin suçla ilgili bilgi sahibi olması bulunmaktadır. Failin kendisinin bilgi sahibi olmadığı bir konuda yetkili makamlara bildirimde bulunmasını beklemek olayın maddi gerçekleriyle ilgisiz olacaktır. Bildirim yükümlülüğü için failin suç olayıyla ilgili bilgi sahibi olması yeterlidir. Suç faili veya ortaklarının bilinmesi esas olarak zorunlu değildir.⁵⁷

Öğretide yer alan görüşlere göre bildirimde bulunacak kişi, kimliğini açıklamak zorunda değildir. Suçla ilgili yapılan anonim bildirim de yükümlülüğün yerine getirilmesi için yeterlidir.⁵⁸ Oysaki Türk hukukunda ihbar ve şikayet hakkını da kapsayan bildirimde temelde dilekçe hakkı bulunmaktadır. Dilekçe hakkı kullanılırken anonim olarak bu hakkın kullanılması mümkün değildir. Kişinin kimliğini açıklamadan suç bildiriminde bulunabilmesine ilişkin bazı yasal düzenlemeler (örneğin 4483 sayılı kanun m.4) bulunmasına rağmen ceza muhakemesinin genel hükümlerinde anonim ihbar yapılabileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte anonim ihbarı yapan kişinin suçun şüphelisi olduğu tespit edilirse fail, sorumluktan kurtulacaktır.

54 Gerçekler, s. 2488.

55 Ünver, s. 299.

56 Tezcan vd., s. 1406; Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2017/3654 E. 2019/4942 K., 13.11.2019’da “Sanık ...’ın maktulün öldürülmüş ve arabanın içerisinde sanık... tarafından konulmuş bir vaziyetteyken olay yerine gelmesi ve durumu öğrenmesine rağmen yetkili makamlara olayı bildirmedeği şeklinde sübut bulan eyleminde; TCK’nin 278. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında belirttiği şekilde işlenmekte olan bir suçun ya da işlenmiş olmakla birlikte neticelerinin sınırlandırılması mümkün olan bir durumun olmadığı, somut durumda işlenmiş bir suçun ve ölüm neticesinin gerçekleşmesi hasebiyle neticenin sınırlandırılmış olduğu anlaşılma...” denilmektedir.

57 Tezcan vd., s. 1407.

58 Erdem, s. 114; Tezcan vd., s. 1407.

3. Bildirimde Bulunmama

Devletin suçla mücadele edebilmesinin en temel şartı işlenen veya işlenmiş bir suçtan haberdar olmasıdır. İşlenen bir suç hakkında yetkili makamlara bildirimde bulunmamaya karşılık olarak ceza öngörülmesi, bildirimde bulunma fiilinin kamusal bir yükümlülük olduğunu ortaya koymaktadır. İşlenen suçların gizli kalması toplumda adalete ve hukuka olan güveni sarsacaktır. Suça gösterilecek kayıtsızlık ve tepkisizlik suç işleyenleri cesaretlendirecek ve sosyal hayata suçluların hâkimiyetini artıracığından dolayı işlenen suçun yetkili makamlar bildirilmesi hukuk tarafından emredilmektedir. Suçu bildirmeme suçunda fiil unsurunu, bildirmeme biçimindeki ihmali davranış oluşturmaktadır.⁵⁹

Bildirmeme fiili, TCK m.278'in yanı sıra m.98, m.166, m.279, m.280 ve m.284'te yer alan suçlarda yer almaktadır. Bildirme kavramı, TCK'da benimsenen bir kavram olmasına rağmen CMK'da geçmemektedir. Suçu bildirmeme suçunu oluşturan bildirmeme fiilinin, ceza muhakemesinde geçerli olan ihbar ile aynı anlama gelip gelmediği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre bildirimde bulunmak, ihbar anlamına gelmeyip yetkililerin uyarılmasıdır.⁶⁰ Kanaatimce ihbar ve bildirim arasındaki fark, bildirim "yetkililerin uyarılması" anlamından kaynaklanmamaktadır. Kanun metninde ihbar kelimesi kullanılmış olsaydı, kanunun yorumunda ihbar ve şikayet kavramlarının terim anlamından kaynaklanan farklı yorumlar yapılabileceğinden dolayı ihbar kavramını da kapsayan bildirim ifadesi tercih edilmiştir. Dolayısıyla her ihbar, bildirimdir; ancak her bildirim, teknik anlamda ihbar değildir.

Bildirim yapma şekliyle ilgili olarak herhangi bir kural bulunmamaktadır. Bildirim sözlü, yazılı veya başka bir şekilde yapılması mümkündür.⁶¹ Yetkili makamlara yapılan bildirimde suçun tüm detaylarını ihtiva etmesi gerekmemektedir,⁶² bildirimde önemli olan bir suç işlendiği bilgisi, suçla ilgili yer, zaman ve eşkal bilgisi gibi temel ayırt edici bilgilerin bulunmasıdır.⁶³

Bildirimle ilgili olarak değinilmesi gereken önemli bir husus bildirim yapılma zamanıdır. Bildirimin yapılacağı zamanı, işlenmekte olan suç olması veya işlenmiş olsa bile neticelerini sınırlandırma olanağının bulunması durumları için ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Bir görüşe göre işlenmekte olan

59 Gerçekler, s. 2491.

60 Erdem, s. 114; Tezcan vd., s. 1407.

61 Erdem, s. 114.

62 Arslan, Azizağaoğlu, s. 1117.

63 Ünver, s. 301.

bir suçun bilgisine sahip olan kişinin derhal yetkili makamlara durumu bildirmesi gerekir.⁶⁴ Başka bir görüşe göre ise işlenmekte olan suçu yetkili makamlara bildirim yapılacak süre kanunda belirlenmiş kesin bir süre olmayıp olayın koşullarına göre değerlendirilmesi gereken fiili bir süredir. Bu süre içinde yapılan bildirim suçu oluşturup oluşturmayacağı da hakim tarafından takdir edilmelidir.⁶⁵ İşlenmiş olmakla birlikte neticelerini sınırlandırma olanağının bulunduğu durumlarda ise yetkili makamlara bildirim suç sona erdikten sonra duruma göre neticelerin daha kötüleşmeden önce yapılması gerekir.⁶⁶ Ayrıca belirtmek gerekir ki yapılan bildirimle ilgili olarak yetkili makamların konuya vakıf olması şart değildir. Bildirim yükümlülüğünün kapsamı yetkili makamlara olayın bildiriyle sınırlıdır.⁶⁷

Bildirimde bulunma yükümlülüğünün, aynı olayla ilgili diğer kişilerin daha önce bildirim yapmış olması veya kolluğun müdahalesi halinde ortadan kalktığını kabul etmek gerekir.⁶⁸ Aksi halde bir olayla ilgili olarak çok sayıda kişinin suç şüphesi altında kalması mümkün olacaktır. Bununla birlikte öğretide suçun oluşması bakımından yetkili makamların bildirim üzerine harekete geçmesi veya olaya el koymasının bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı için suçun oluşumunu etkilemediği de öne sürülmektedir. Bildirim yükümlülüğü altında bulunan kişi, kanunda diğer kişiler tarafından yapılan bildirimler veya kolluğun olaya el koyması durumunda suç oluşmayacağı açıkça düzenlenmediği için ancak yetkili makamlara durumu zamanında iletmesi halinde ceza sorumluluğu olmayacaktır.⁶⁹ Başka bir görüşe göre ise soruşturma makamları, suçun işlendiğine veya işlenmekte olduğundan haberdarsa bildirim yükümlülüğünden söz edilemez.⁷⁰ Polonya ceza hukukunda yetkili makamların suçu öğrenmesini, bildirim yükümlülüğünü kaldırdığını açıkça düzenlemektedir.⁷¹

Suç bildiriminin yapılacağı yetkili makamlar kanun maddesinde açıklanmadığı için bildirim yükümlülüğü kapsamında bildirim nereye ve kime yapılacağı da belirlenmesi gerekir. Kanunda geçen “yetkili makamlar” ifadesini belirlemek için yoruma ihtiyaç bulunmaktadır. Bu suçla korunan hukuki yarar toplumsal dayanışmayı sağlamak olduğu için “yetkili makamları” geniş bir yoruma tabi tutmak gerekir. Dolayısıyla bir suçla alakalı bildirim yapılacak

64 Erdem, s. 115; Tezcan vd., s. 1407.

65 Ünver, s. 300-301.

66 Ünver, s. 299.

67 Döner, s. 77.

68 Erdem, s. 115; Tezcan vd., s. 1408.

69 Ünver, s. 301, 305.

70 Özgenç, *İcrai*, s. 4.

71 Işık, s. 176.

yerler arasında ilk etapta akla kolluk gelse de CMK m.158'de sayılan savcılıklar, valilik ve diğer yetkili makamların da bu kapsamda olduğu değerlendirilmektedir.⁷² Mali suçlarla ilgili olarak adli kolluk görevi bulunan⁷³ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)'a yapılan bildirimlerin de yetkili makama yapıldığını kabul etmek gerekir.⁷⁴ Ancak başka bir kuruma yapılan bildirimler suçun oluşmasına engellememektedir.⁷⁵

Bildirimde bulunmama suçundan sorumlu tutulacak kişinin, asıl suça iştiraki olmaması gerekir. Eğer kişi, asıl suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmişse bu kişinin sorumluluğu, suçu bildirmeme yerine asıl suça katılımına göre belirlenmesi gerekir.⁷⁶

C. Suçun Nitelikli Hali

Bu suçun nitelikli halinde asıl işlenen suçun mağdurunun durumu önem arz etmektedir. Eğer mağdur on beş yaşını bitirmemiş bir çocuksa, bedensel veya ruhsal bakımdan engelliye ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumdaysa suçun nitelikli hali oluşmaktadır. Bu düzenlemenin temelinde kanunda sayılan kişilerin kendini savunamayacak veya savunmakta zorluk çekebileceklerinden dolayı bildirim yükümlülüğüne daha hassas olunması beklentisi bulunmaktadır.⁷⁷ Mağdurların daha sonradan savunmasızlık durumlarının değişmesi failin sorumluluğunu etkilememektedir.

Maddede sözü edilen mağdur asıl işlenen suçun mağdurudur.⁷⁸ Asıl işlenen suçun mağduru on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk ise suçun nitelikli hali oluşmaktadır. Mağdurun yaşı ile alakalı bir tereddüt oluştuğunda öncelikle bu durumun çözümlenmesi gerekir. Ceza mahkemesi bu durumu bekletici sorun yapabileceği gibi CMK m.218'de tanımlanan yetkisini kullanarak kendisi de sorunu çözebilecektir. Mağdurun bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olması

72 Gerçekler, s. 2491.

73 İzzet Özgeç, "Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK'ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, s. 277 (Şüpheli).

74 Orçun Kiremitçi, "Karşılaştırmalı Hukukta Şüpheli İşlem Bildirimi ve Mali İstihbarat Birimleri", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Sayı 1, 2023, s. 138-139.

75 Ünver, s. 298, 304.

76 Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 2017/9012 E. 2018/9481 K. 19.9.2018'da "Oluş, tüm dosya kapsamı ve suça sürüklenen çocuğun ikrarına göre temyize gelmeyen diğer suça sürüklenen çocuklarla fikir ve eylem birliği içerisinde bizzat olay yerinde bulunup temyize gelmeyen diğer suça sürüklenen çocuk ...'nun müştekiye ait işyerinin kapısını ve yazar kasayı kırarak para çalarak gözcülük yapmak şeklindeki eyleminin iştiraken hırsızlık ve mala zarar verme suçlarını oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde suçu bildirmeme suçundan hüküm kurulması, Yasaya aykırı..." denilmektedir.

77 Gerçekler, s. 2492.

78 Ünver, s. 309.

halinde cezanın artırılması için mağdurun yaşı önem taşımamaktadır. Mağdur sadece bedensel veya sadece ruhsal veya hem bedensel hem ruhsal engelli olması yeterlidir. Hamilelik açısından bakıldığında ise sadece hamile olmak bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanması için yeterli değildir, asıl işlenen suçta mağdur hamileliği nedeniyle kendini savunamayacak durumda olması gerekmektedir. Fıkra yazılı nitelikli haller seçimlik olup birinin, birkaçının veya hepsinin birlikte bulunması halinde cezada bir defa artırım yapılabilecektir. Suçun cezasında yapılacak artırım oranı kanunda kesin bir şekilde belirlenmiş olduğu için hâkimin artırım oranı ve takdir yetkisi ile değiştirmesi mümkün değildir.⁷⁹ Nitelikli hal kapsamında sayılan savunmasızlık durumunun suçun işlendiği anda mağdurda bulunması bu hükmün uygulanması için yeterlidir, savunmasızlık durumunun sonradan değişmesi önem taşımamaktadır.⁸⁰

III. Manevi Unsur

Suçun bildirmeme suçu, kasten işlenmektedir. Suçun oluşumunda genel kast yeterlidir.⁸¹ Başka bir görüşe ise kanundaki “bilinmesine rağmen”, “haberdar olunmasına rağmen” ifadeleri suçun doğrudan kastla işlenebileceğini ifade etmektedir.⁸² Suçun failinin kast; bildirim zamanı, bildirim yapılacak yetkili makamları ve bildirimde bulunmamayı kapsamaması gerekir.⁸³ Dolayısıyla fail; suçu bildirmesi gerektiği, suçu nereye bildireceğini bilmesine rağmen kasten bildirimde bulunmayarak bu suçu işlemektedir. Failde bu bilinç ve irade yoksa suç oluşmamaktadır.⁸⁴ Ayrıca bu suçun olası kast ile işlenebileceği de ifade edilmektedir.⁸⁵

IV. Hukuka Aykırılık Unsuru

Kanun gerekçesinde belirtildiği üzere suç işlendiğinden haberi olan kişinin bu durumu resmi yetkili makamlara bildirmesi bir yükümlülüktür. Bu yükümlülüğe aykırı olarak suçun yetkili makamlara bildirilmemesi ise bir haksızlıktır.⁸⁶ Bir görüşe göre suç münhasıran mağdurun yararına karşı işleniyorsa ve mağdur bildirimde bulunmaktan vazgeçmişse mağdurun rızası hukuka aykırılığı kaldırabileceği öne sürülmektedir.⁸⁷ Kanaatimce, adliye karşı işlenen

79 Ünver, s. 309-310.

80 Tezcan vd., s. 1408.

81 Ünver, s. 306.

82 Özgenç, *İcrai*, s. 5.

83 Erdem, s. 116-117.

84 Gerçeker, s. 2494.

85 Ünver, s. 307.

86 Gerçeker, s. 2488.

87 Tezcan vd., s. 1409; Kocasakal, s. 41-42.

suçlar içinde sayılan bu suçun mağduru toplum olarak kabul edildiği için asıl işlenen suçun mağdurun rızası hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmemelidir.⁸⁸

İhbarda bulunmak, bazı durumlarda ihbarda bulunan kişileri suç faillerinin veya suç örgütlerinin hedefi haline getirebilmektedir. Özellikle örgütlü suçlarda ihbarcılar, korktukları için örgüt üyeleri hakkında ihbardan kaçınabilmektedir. Suçla alakalı bildirimde bulunmak, kişi açısından önemli bir tehlike oluşturuyorsa, bildirimde bulunmama fiili için zorunluluk hali gündeme gelecektir.

Suçu bildirmeme suçunda hukuka aykırılık unsurunu incelerken asıl suçla ilgili hukuka uygunluk sebeplerini dikkate almak gerekir. Asıl suç olayıyla ilgili bir hukuka uygunluk nedeninin bulunduğu durumlarda bu koşulların, bildirim yükümlülüğüne aykırılığı da ortadan kaldırması gerekir.⁸⁹

Öğretide sır saklama yükümlülüğü altında olan kişilerin, bu suç kapsamında hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeninden faydalanıp faydalanamayacağı hususu tartışmalıdır.⁹⁰ Fransa ve Almanya’da sır saklama yükümlülüğü, açıkça bildirimde bulunma mecburiyetine istisna olarak düzenlenmişken Türk hukukunda bu konuda açık bir düzenleme yoktur.⁹¹ Bir görüşe sır saklama yükümlülüğü altında kişiler, bu hakkın kapsamına uygun olarak suçu bildirme yükümlülüğü altında değildir.⁹² Başka bir görüşe göre ise suçu bildirmeme suçunda herhangi bir istisna görülmediği ve tıpkı sır saklama gibi ayrı bir yükümlülük getirildiği için sır saklama yükümlülüğü bu suç açısından hukuka uygunluk olarak kabul edilmemesi gerekir.⁹³ Kanuna eklenen son fıkrayla sır saklama yükümlülüğü altında olanlar dahil meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecek kişilerin şahsi cezasızlık halinden faydalanması mümkün olduğu kanaatindeyim. 6352 sayılı kanun gerekçesinde “Alt Komisyonca, 5271 sayılı Kanunun tanıklıktan çekinmenin düzenlendiği 45’inci madde içeriğiyle paralellik kurulmasını sağlamak amacıyla, söz konusu şahsi cezasızlık sebebinden yararlanabilecek olan kişilerin fıkra metninde sayılması yerine, söz konusu 45’inci mad-

88 Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2015/3313 E. 2016/1645 K., 9.2.2016’da “...Samığa atılı suçu bildirmeme suçu, adliye karşı işlenen suçlardan olup, korunan hukuki yararın niteliği itibarıyla suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen ve bu nedenle de davaya katılma hakkı bulunmayan ölenin eşinin davaya katılmasına ilişkin olarak verilen kararın bu suç yönünden hukuki değerden yoksun olduğu...” Asıl suç mağdurunun davaya katılabileceği de ifade edilmektedir.; Kocasakal, s. 42-43.

89 Erdem, s. 112.

90 Döner, s. 88-89.

91 Işık, s. 172.

92 Tezcan vd., s. 1409.

93 Ünver, s. 305-306.

de hükmüne içerik olarak yollama yapılması ile yetinilmiştir” denilerek⁹⁴ sadece CMK 45’inci maddeden bahsedilmekteyse de kanun maddesinde “Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler” ifadesi genel bir ifade olup CMK m.45 ve 46’yı birlikte kapsadığını düşünüyorum.⁹⁵ Zira yakın dönemde Anayasa Mahkemesi tarafından 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un avukatlarla ilgili verdiği iptal kararında; avukat müvekkil mahremiyeti özel hayata saygı hakkının kapsamında kaldığı, hukuk devletinin olmazsa olmaz unsurunun *bağımsız yargı olduğu*, yargının olmazsa olmaz unsuru olan *savunma* ile birlikte anlam kazandığı, savunma *sav-savunma-karar* üçgeninden oluşan yargının vazgeçilmez ögesi olduğu, adaletli bir yargılamanın varlığı, ancak avukatın etkin katılımıyla sağlanabildiği vurgulanmaktadır. 5549 sayılı kanunla serbest avukatlara, yükümlü tanımına dahil edilmeleri yoluyla başta şüpheli işlem bildirimi olmak üzere avukatlık mesleğinin icrası sırasında elde edilen mesleki sırların ve bilgilerin idareyle paylaşılması yönünde bir yükümlülük getirildiği ancak kuralda paylaşılacak bilgilerin mesleki sır kapsamında kalıp kalmadığını belirlemeye yönelik herhangi bir ek güvence veya mekanizma öngörülmediği için mesleklerinin icrası noktasında serbest avukatlara katlanamayacakları bir külfet yüklediği belirtilerek anayasaya aykırı olduğu ifade edilmiştir.⁹⁶

V. Şahsi Cezasızlık Halleri

TCK m. 278 ilk yürürlüğe girdiği dönemde Anayasa m.38/5’e aykırı olarak suç failiyle ilgili olarak tanıklıktan çekinebilecek kişiler için herhangi bir şahsi cezasızlık hali düzenlenmemiştir. Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla gelen bir uyuşmazlıkta sanık anne hakkında öz kızı mağdura yönelik olarak öz oğulları tarafından işlenen fiilleri yetkili makamlara bildirmedeğinden dolayı suçu bildirmeme suçundan dolayı hakkında kamu davası açılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu dosyada “İtiraz konusu kuralda, ... gerek maddede, gerekse bu maddede atıf yapacak biçimde başka bir yerde, bu suçun fail veya failleriyle anılan suçu bildirmeyen kişi arasındaki yakın akrabalık durumu cezasızlık açısından ayırık tutulmamıştır” gerekçesiyle maddenin Anayasaya aykırı olduğuna hükmetmiştir.⁹⁷ Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bu iptal kararı, “yasama

94 TBMM, Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Yasama Dönemi: 24 Yasama Yılı: 2 Sıra Sayısı: 278, s. 128 <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/co26/tbmm24026128ss0278.pdf> (erişim 2 Şubat 2024).

95 Benzer görüş için bkz. Kolcu, s. 77.

96 Anayasa Mahkemesi 2021/28 E. 2024/11 K., 18/1/2024.

97 Anayasa Mahkemesi 2010/52 E. 2011/113 K. 30.6.2011. Ancak Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla gelen bu uyuşmazlıkta annenin suçu yanlış nitelendirilmiş, bu husus Anayasa Mahkemesi tarafından da gözetilmeden kanun maddesi iptal edilmiştir. Annenin cezai sorumluluğu suçu bildirmememe suçundan değil, kanunen suçu önlemekle yükümlü olmasına rağmen bu

ihmali (yasama eksikliği)⁹⁸ olarak kabul edilebilecek bir durumda verilmiştir. Yasama ihmali durumunda yürürlükte olmayan bir düzenleme söz konusu olduğu için Anayasa Mahkemesi tarafından olmayan bir düzenlemenin denetlenmesi mümkün değildir. Zira suç bildirmeme suçu açısından da Anayasa Mahkemesi anayasaya uygun olan ilk üç fıkrayı iptal etmiş, kanun yeniden düzenlendikten sonra bu fıkralar aynen kanunda yer almıştır. Yasama ihmalinin olduğu durumlarda Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı verip veremeyeceği tartışmalı olsa bile⁹⁹ 2 Temmuz 2012 tarihinde 6352 sayılı kanun m.91 ile suç bildirmeme suçu yeniden düzenlenerek tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından şahsi cezasızlık hali yürürlüğe girmiştir.¹⁰⁰ Ancak kanuna eklenen şahsi cezasızlık düzenlemesi yerine suç oluşmaması yönünde bir düzenleme yapılmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir.¹⁰¹

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararından sonra kanuna eklenen fıkrayla tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından şahsi cezasızlık hali düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden faydalanacak kişiler, şüphelinin belirli akrabaları (CMK m.45) ve meslekleri nedeniyle tanıklıktan çekinebilecek kişilerdir (CMK m.46). Şahsi cezasızlık durumu, asıl suçta şüpheli veya sanık durumundaki yakınlar açısından geçerlidir. Dolayısıyla bildirim yapılması gereken suçun mağduru, akraba olsa bile bu suçları yetkili makamlara bildirmek şahsi cezasızlık kapsamında değildir.¹⁰²

Suç bildirmeme suçuyla ilgili olarak kanuna eklenen şahsi cezasızlık düzenlemesine, Anayasa m.38/5'e rağmen ihtiyaç duyulup duyulmadığına da

yükümlülüğe aykırı hareket ederek asıl suça iştirak olması gerekirdi. Bkz. Koca, s. 121.

98 Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 812.

99 Esra Bulut, "Nemo Tenetur İlkesinin Şahsi Cezasızlık Sebebi ve Tanıklıktan Çekinme Yetkisi ile Bağlantısı: Suçu Bildirmeme Suçuna İlişkin Kanun Hükmünün İptali", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 28, Sayı 1, 2024, s. 478.

100 Yargıtay 17. Ceza Dairesi 2019/1907 E. 2019/3170 K., 5.3.2019'da "5237 sayılı TCK'nun 278/1. maddesinde suç bildirmeme suçunun düzenlendiği ve aynı Kanun'un 278/4. maddesinde tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolünmayacağı düzenlendiğinin anlaşılması karşısında; suça sürüklenen çocuklar ... ve ...'ın kardeş olmaları nedeni ile 5271 sayılı CMK'nun 45/1-d ve 223/4-(a) maddeleri uyarınca suça sürüklenen çocuk hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi, Bozmayı gerektirmiş,..." denilmektedir.

101 Ünver, s. 290.

102 Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 2020/19360 E. 2021/15257 K. 2.6.2021'de "Olay tarihinde 7 yaşında olan mağdurun üvey babası Süleyman Taşkan'ın ve mahallede döşemecilik işiyle uğraşan Hüseyin Akkoyunlu'nun kendisine cinsel istismarda bulunduğunu annesi olan sanığa anlattığı halde, sanığın kızına yönelik gerçekleştirilen cinsel istismar olaylarını soruşturma yapmakla görevli makamlara bildirmeyerek, TCK'nın 278/1-3 madde ve fıkralarında düzenlenen suç bildirmeme suçunu işlediği sabit olduğu halde, mahkumiyeti yerine yerinde olmayan gerekçeyle yazılı şekilde beraatine karar verilmesi, Yasaya aykırı,..." denilmektedir.

ayrıca değinmek gerekir. Ceza hukukundaki temel kural haksızlık teşkil eden fiili kusurlu bir şekilde işleyen faillerin cezalandırılmasıdır. Dolayısıyla failin cezalandırılmasını önleyen veya cezasını azaltan nedenlerin kanunda açıkça gösterilmesi gerekir. Adliye karşı işlenen suçlar incelendiğinde şahsi cezasızlık sebepleri her suç için ayrı olarak sayıldığı görülmektedir. Bir görüşe göre Anayasa m.38/5'te yer alan nemo tenetur ilkesi, susma hakkı olarak hukuka uygunluk sebebi olduğu için kanunda ayrıca düzenlenmesine gerek yoktur.¹⁰³ Başka bir görüşe göre ise Anayasa hükmündeki “yakın” ifadesinin kimleri kapsadığı tam olarak anlaşılmadığından bu ifadenin yorumu, uygulamada farklılıklara sebebiyet verebileceği için bu hükmün doğrudan uygulanamayacağı kanuni bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.¹⁰⁴ Dolayısıyla TCK m.278 kapsamında gerçekleşen nemo tenetur ilkesiyle ilgili tartışmalar, suçu bildirme yükümlülüğü getiren TCK m.279 ve TCK m.280 için de geçerliliğini korumaktadır. Kanun gerekçesinde “her ne kadar Türk Ceza Kanununun 279 ve 280 inci maddelerinde benzer içerikte bir hükme yer verilmemiş ise de, Ceza Muhakemesi Kanununun 46'ncı maddesi hükmü karşısında, meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından da belirli ilişkilerle sınırlı olarak suçu bildirme yükümlülüğü söz konusu değildir ve bildirimde bulunmamak sebebiyle Türk Ceza Kanununun 279 ve 280'inci maddelerinde tanımlanan suçlar oluşmayacaktır” denilerek¹⁰⁵ daha önce yürürlüğe girmiş bir kanun maddesi hakkında başka bir kanun maddesinin gerekçesinde açıklama yapılmakta, CMK m.46'nın TCK m.279 ve m.280 hükümleriyle ilişkisi bakımından değerlendirmeye yer verilmektedir.¹⁰⁶ Suçu bildirmeme suçu dahil adliye karşı işlenen suçlarda düzenlenen şahsi cezasızlık sebepleri veya cezada indirim yapılmasını sağlayan şahsi sebeplerin temelinde nemo tenetur ilkesi bulunmaktadır. Bu bölümde yer alan şahsi cezasızlık sebepleri arasında bir bütünlük olmadığını da belirtmek gerekir:

- Suç üstlenme (TCK m.270): üstsoy, altsoy, eş veya kardeş,
- Yalan tanıklık (TCK m.272): Kendisinin, üstsoy, altsoy, eş veya kardeş,
- Suçu bildirmeme (TCK m.278): Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler,
- Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme (TCK m.281): Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği kişiler,

103 Rezzan İtişgen, *Kişinin Kendini Suçlamaya Zorlanamaması İlkesi (Nemo Tenetur İlkesi)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 92.

104 Bulut, s. 482.

105 TBMM, s. 128.

106 Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/178 E., 2009/159 K. 24.06.2008'de “...Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçundan, Anayasanın 38/5. maddesinin hükmü karşısında, kamu görevlisinin kendisinin işlediği suçu ihbar sorumluluğunun olmadığı...” denilmektedir.

- Suçluyu kayırma (TCK m.283): üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı,
- Tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme (TCK m.284): üstsoy, altsoy, eş veya kardeş,
- Kaçmaya imkan sağlama (TCK m.294): üstsoy, altsoy, eş veya kardeş hakkında şahsi cezasızlık sebepleri veya cezada indirim yapılmasını sağlayan şahsi sebepler düzenlenmektedir. Her suç için bu sebeplerin, aynı hukuki değeri korumasına rağmen ayrı ayrı olarak belirlenmesinin bir eşitsizliğe neden olduğu da ifade edilmektedir.¹⁰⁷

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler, soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi olmak isterlerse kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının TCK m. 279 ve m.280 hükümlerinde düzenlenen suçu bildirme yükümlülüğü kalkmaktadır (TCK m.192/4). Bu hükmün konulurken uyuşturucu madde kullananların sağlıklarının korunması, suçun önlenmesi, bu kişilerin topluma yeniden kazandırılması, kamu görevlileri ve sağlık mensuplarıyla ilişkilerde güvenin korunmasını hedeflenmektedir.¹⁰⁸ Kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının ihbar yükümlülüğüne getirilen bu istisnanın suçu bildirmeme suçunu kapsamaması bir eksiklik olduğunu düşünmekteyim. Zira uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin sağlık kuruluşlarına başvurmasında çevresindeki insanların da olumlu katkı sağlaması mümkündür.

VI. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

A. Teşebbüs

Suçu bildirmeme suçu, gerçek ihmali hareketle işlenen soyut tehlike suçu olduğu için bu suçun teşebbüse elverişli olmadığı değerlendirilmektedir.¹⁰⁹ İşlenmekte olan suç tamamlanıncaya kadar veya işlenmiş olsa bile neticelerini sınırlandırma olanağı bulunan suçlarda bu olanak ortadan kalkıncaya kadar failin yetkili makamlara bildirimde bulunması gerekir.¹¹⁰ Dolayısıyla belirtilen zaman dilimleri içinde bildirimde bulunulması halinde suç oluşmazken, bildirimde bulunulmaması durumunda suç tamamlandığından dolayı teşebbüs mümkün değildir. Nitekim ihmali suçlarla ilgili olarak teşebbüs hükümlerinin uygulanmayacağı da ifade edilmektedir.¹¹¹

107 Bulut, s. 496-497.

108 Hüseyin Turan, Osman Kodal, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi İle Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 13, 2019, s. 502.

109 Ünver, s. 310.

110 Tezcan vd., s. 1410.

111 Özgenç, *Türk*, s. 580.

B. İçtima

Türk ceza hukukunda suçü bildirmeme hareketiyle işlenebilecek üç farklı suç(TCK m.278, TCK m.279 ve TCK m.280) bulunmaktadır. Bu suçlar arasındaki ayırmda bildirim konu suçun niteliğı ve bildirimde bulunması gereken kişinin sıfatı önem taşımaktadır. Suçu bildirmeme suçunda içtima hükümleri açısından ilk incelenmesi gereken nokta bu suçun, TCK m.279 ve TCK m.280’de yer alan suçlarla ilişkisidir. TCK m.278/1 ile TCK m.279 ve m.280 hükümleri birbirinden farklı suçları düzenlemektedir. TCK m.278/2’de düzenlenen neticelerin hala sınırlandırılması mümkün olduğu durumlarda suçü bildirmeme suçuyla TCK m.279 ve m.280’de yer alan suçlar arasında özel genel norm ilişkisi bulunması mümkündür. TCK m.278/2’de düzenlenen tipik eylem aynı zamanda TCK m.279 veya m.280’deki suç tipine de uyuyorsa ayrıca belirtilen maddelerdeki özgü suçlar için aranan şartlar mevcutsa öncelikle ve yalnızca bu maddelerin uygulanması gerekir.¹¹²

İçtima hükümleri açısından suçü bildirmeme suçuyla, yardım veya bildirim yükümlülüğünün (TCK m.98) kesişmesi de mümkündür. Örneğın üçüncü bir kişi tarafından yararlanan mağduru gördüğü halde yardım etmeyen veya durumu yetkili makamlara bildirmeyen kişi hem suçü bildirme hem de yardım veya bildirim yükümlülüğünü ihlal etmektedir. Böyle bir durumda farklı neviden fikri içtima kuralları gereğı en ağır ceza uygulanacaktır.¹¹³

Örgüt faaliyeti kapsamında örgüt üyeleri tarafından işlenen suçlarla ilgili olarak örgüt üyelerinin suçü bildirme yükümlülüğüne de değinmek gerekir. Örgüt üyeliğı suçunun oluşması için örgüt oluşumuna dahil olma, örgütle organik bağ kurma, örgüt içinde yer edinme ve örgüt faaliyetlerine katılma yeterli olup örgüt adına suç işlemesi zorunlu değildir. Dolayısıyla örgüt üyelerinin, örgüt adına işlenen suçlardan haberdar olmaları halinde bu suçları yetkili makamlara bildirmemesi, örgüt üyeliğı suçü kapsamında olup ayrıca cezalandırılmaması gerekir.¹¹⁴

Son olarak değinilmesi gereken bir husus da 5549 sayılı Kanun m.4’de düzenlenen şüpheli işlemleri bildirme yükümlülüğü ile suçü bildirmeme suçü arasındaki ilişkidir. 5549 sayılı Kanun m.4’e göre “Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıl-

112 Ünver, s. 311.

113 Mehmet Emin Artuk, Mehmet Emin Alşahin, “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, s. 32.

114 Burak Boz, “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Örgütüne Üye Olma Suçu.” *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2020, s. 169.

dığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur”. Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda ise Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı tarafından idari para cezası verilmesi öngörülmektedir (5549 sayılı Kanun m.13). Esas olarak “kabahat” olarak cezalandırılması öngörülen şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihlali, bazı durumlarda suçu bildirmeme kapsamında kalabilmektedir.¹¹⁵ Yükümlüler, yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının “suçtan” elde edildiğine dair “bilgileri” mevcut olduğu halde “yetkili makamlara” bildirimde bulunmamışsa TCK m. 278’e göre suçu bildirmeme suçu oluşabilecektir.¹¹⁶ Dolayısıyla suç veya kabahat hükümlerine göre yapılacak işlemde yükümlülerin bilgi sahibi olduğu işlemin “yasa dışı yollar” ile “suçtan” olup olmadığı hususu önem taşımaktadır. Suçtan elde edildiği bilinen malvarlığı işlemleriyle ilgili olarak şüpheli işlem bildiriminin, suçu bildirme yükümlülüğü ortadan kaldırmamaktadır.¹¹⁷ Ayrıca uygulamada sıkça karşılaşılmaya bile zincirleme suç, bileşik suç, fikri içtima kurallarının bu suç açısından da uygulanması mümkündür.¹¹⁸

C. İştirak

Bildirim yükümlülüğünün birden fazla kişi üzerinde olduğu durumlarda bu kişiler birbirlerinin suçuna iştirak etmiş kabul edilmemektedir. Her fail, kendi ihmaliinden sorumlu olduğu için yan faillik söz konusudur.¹¹⁹ Suç ortaklığına ilişkin özel bir hüküm bulunmadığından genel hükümler bu suç açısından uygulanabilecektir.¹²⁰ Suç bildiriminde bulunmak isteyen kişinin engellenmesi durumunda ise asıl işlenen suça iştiraktan dolayı cezalandırılması gerekir.¹²¹

VII. Muhakeme ve Yaptırım

Suçtu bildirmeme suçunun soruşturması şikâyete tabi değildir, bu suç savcılık tarafından resen soruşturulmaktadır. Suçla ilgili muhakeme hukukunda

115 Kabahatler Kanunu m.15/3’e göre “Bir fail hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir”.

116 Fatma Umay-Genç, “Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, s. 642.

117 Özgenç, *Şüpheli*, s. 276; Uğur Yazıcı, “Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğü ve İhlali Halinde İlgililerin Ceza Hukuku Sorumluluğu Üzerine Değerlendirme”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 2023, s. 755.

118 Ünver, s. 312.

119 Tezcan vd., s. 1410.

120 Ünver, s. 311.

121 Tezcan vd., s. 1411.

2016 yılında yapılan kanun değişikliğiyle suç önödemeye tabi suçlar arasına alınmıştır.¹²² Görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.¹²³ Suçu bildirmeme suçunun cezası bir yıla kadar hapis cezasıdır. Kanunda üst sınır öngörülmüş, ancak alt sınır belirtilmediği için TCK m.49/1 gereği cezanın alt sınırı bir aydır. Suç oluşturan fiile karşılık ceza, hâkim tarafından TCK m.61'e uygun olarak belirlenmektedir.¹²⁴ Suçla ilgili dava zamanaşımı, TCK m.66/1-e'ye göre suçun işlendiği günden itibaren sekiz yıldır. Eğer dava zamanaşımını kesen sebepler varsa zamanaşımı süresi TCK m.67/4'e göre on iki yıla uzayabilmektedir. Yine CMK'da 2019 yılında yapılan kanun değişikliğiyle basit yargılama usulünün uygulanması mümkün hale gelmiştir.

Sonuç

Suçu bildirmeme suçuyla ilgili olarak hem kanun metnine hem kanun kapsamına yönelik olarak bazı eleştirileri yapmak gerekir. Suçu bildirmeme suçuyla korunan hukuki yarar konusunda farklı görüşler olsa da toplumsal dayanışmanın korunması görüşü öne çıkmaktadır. Suçla getirilen ihbar yükümlülüğünün tüm suçları kapsayacak şekilde düzenlenmesi, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin aksine belirsizliklere neden olabilmektedir. Özellikle takibi şikayete bağlı olan suçların da bildirim yükümlülüğü kapsamında olmasının gözden geçirilmesi gerekmektedir. TCK m.278'de de suçun muhakeme usulü bakımından m.279'dakine benzer şekilde bir ayırım yapılması gerekir. Hatta bu suçun neticeli ve mütemadi suçları kapsayacak şekilde ve belirli ağırlıktaki suçları (terör suçları, örgüt suçları, kasten öldürme, yağma vb.) işlenmiş olsa bile ihbar yükümlülüğü kapsamına alacak şekilde yeniden düzenlenmesinde fayda olduğu değerlendirilmektedir.

Suçun uygulamasında suç ortaklarının bu suçun faili olamayacağına dair kararlar mevcutsa da hem suç ortakları hem mağdur hem suçtan zarar gören hem tanık açısından yeni bir cezasızlık düzenlemesine ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Ayrıca kolluk tarafından öğrenilen olaylarda da bildirim yükümlülüğünün kalkması gerekir. Suçu bildirmeme suçları(TCK m.278, 279 ve 280) arasında hem suçların kapsamı hem suçun oluşması için gereken koşullar hem de şahsi cezasızlık halleri arasında birbiriyle uyumsuz düzenlemelerin olması bahse konu suçların bir bütün halinde yeniden düzenlenmelidir. Öğretide birçok yönden tartışmalı olan bu suçla ilgili Yargıtay kararlarının(dosya sayısının)

122 Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2017/14537 E. 2020/9108 K. 5.2.2020'da "...Hükümden sonra ... sanığa yüklenen suç u bildirmeme suçunun temas ettiği, TCK'nın 278. maddesinde düzenlenen suçun ön ödeme kapsamına alındığı nazara alınarak, sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması..." denilmektedir.

123 Gerçekler, s. 2494.

124 Ünver, s. 312.

az olması, bu suçun uygulamadaki etkinliğini de tartışmaya açmaktadır. Sonuç olarak genel bir yükümlülük getiren ancak uygulamada ne kadar caydırıcı ve etkili olduğu tartışmalı bir kanuni düzenleme yerine ihbar yükümlülüğüne ilişkin daha net ve sınırlı bir düzenleme yapılarak caydırıcılık ve etkinlik artırılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anayurt, Ömer, *Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Arslan, Çetin; Azizağaoğlu, Bahattin, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Asil Yayınları, Ankara, 2004.
- Artuk, Mehmet Emin; Alşahin, Mehmet Emin, “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK M. 98)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, 2012, ss. 3-38.
- Boz, Burak, “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Örgütüne Üye Olma Suçu.” *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2020, ss. 131-186.
- Bulut, Esra, “Nemo Tenetur İlkesinin Şahsi Cezasızlık Sebebi ve Tanıklıktan Çekinme Yetkisi ile Bağlantısı: Suçu Bildirmeme Suçuna İlişkin Kanun Hükmünün İptali”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 28, Sayı 1, 2024, ss. 471-507.
- Döner, İsa, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK M.278)”, *AÜEHFD*, Cilt 9, Sayı 3-4, 2005, ss. 63-94.
- Erdem, Mustafa Ruhan, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK M. 278)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 80, 2009, ss. 105-120.
- Gerçeker, Hasan, *Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Hafizoğulları, Zeki; Acar, Bülent Hayri, “Suçu Bildirmeme Suçları”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, Cilt 2, Sayı 1, ss. 179-198.
- Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku’nda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Işık, Göksu, “Hukuki Güvenlik İlkesi Bağlamında Suçu Bildirmeme Suçu”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 6, 2017, ss. 163-187.
- İtişgen, Rezzan, *Kişinin Kendini Suçlamaya Zorlanamaması İlkesi (Nemo Tenetur İlkesi)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Kiremitçi, Orçun, “Karşılaştırmalı Hukukta Şüpheli İşlem Bildirimi ve Mali İstihbarat Birimleri”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Sayı 1, 2023, ss. 107-163.
- Koca, Mahmut; Üzülmöz, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Koca, Mahmut, “Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2012, ss. 113-128.
- Kocasakal, Ümit, *Türk Ceza Kanunu’nda Suçu Bildirmeme Suçları*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- Özgenç, İzzet, “Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, 2021, ss. 273-328.
- Özgenç, İzzet, “İcrai Suça İhmali Davranışla İştirak: Anayasa Mahkemesi’nin Bir Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, *Ceza Hukuku Ve Kriminoloji Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1-2, 2014, ss. 1-10.

- Özgenci, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Selahattin Kolcu, *TCK'da Suçu Bildirmeme Suçu*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Şahbaz, İbrahim, *Açıklamalı ve İctihath Türk Ceza Kanunu*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- TBMM, Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava Ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Yasama Dönemi: 24 Yasama Yılı: 2 Sıra Sayısı: 278, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/D24/Co26/Tbmm24026128ss0278.Pdf> (Erişim 2 Şubat 2024).
- Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan; Önok, R. Murat, *Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Turan, Hüseyin ve Kodal, Osman, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi İle Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 13, 2019, ss. 501-522.
- Türk Dil Kurumu, “İhbar”, *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://sozluk.gov.tr> (Erişim 2 Ocak 2024).
- Umay-Genç, Fatma, “Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmali Halinde Yükümlünün Ceza Hukuku Sorumluluğu”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2021, ss. 613-653.
- Ünver, Yener, *İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık Ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma Suçları*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Yazıcı, Uğur, “Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğü ve İhlali Halinde İlgililerin Ceza Hukuku Sorumluluğu Üzerine Değerlendirme”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 2023, ss. 721-767.